

กระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิกส์(NICs) ของเกาหลีใต้

ดร. พิษณุ สุนทรารักษ์*

บทนำ

ชาวเกาหลีใต้จะสรุปประวัติความสำเร็จทางเศรษฐกิจของประเทศตนด้วยประโยคสั้น ๆ ที่ลุ่มลึกไปด้วยความหมายหลายประการ (ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของผู้ฟัง) ที่มีข้อความดังต่อไปนี้ “ประธานาธิบดีปาร์คจุงฮีเป็นผู้จัดเตรียมงานเลี้ยง ประธานาธิบดีชุนดูวานเป็นผู้ที่มารับประทานอาหารต่าง ๆ และประธานาธิบดีโรแดงจะต้องรับภาระในการล้างจาน” ความหมายของคำพูดข้างต้นนี้ไม่สามารถที่จะเป็นไปอย่างอื่นได้เลยนอกเหนือไปจากการชี้ให้พวกเราเห็นถึงปัญหาต่าง ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเกาหลีใต้ (อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจถึง 10% ต่อปี ในปี 1986 และ 1987 ตัวเลขดังกล่าวได้พุ่งขึ้นสูงถึง 12% เนื่องจากความสำเร็จในการส่งออกซึ่งตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ในสหรัฐและญี่ปุ่น) ที่ได้สร้างความหวังและความต้องการต่าง ๆ นานาในหมู่ผู้คนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เช่น กลุ่มแรงงาน กลุ่มชนชั้นกลางเกิดใหม่ ฯลฯ การที่ประเทศกำลังพัฒนาอย่างเกาหลีใต้สามารถยกระดับขึ้นเป็นนิกส์ได้จึงมิได้หมายความว่าปัญหาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เรามักจะพบในโลกที่สามจะหมดไปโดยอัตโนมัติ

ถ้าจะกล่าวถึงกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่หรือที่คนนิยมเรียกกันอย่างสั้น ๆ ว่า “นิกส์” แล้วเรามักจะนึกถึงเกาหลีใต้และไต้หวันหรืออีกนัยหนึ่ง “นิกส์เอเชีย” (ที่รวมถึงสิงคโปร์และฮ่องกง) หรือ “สี่มังกรน้อย” ที่

สามารถบรรลุถึงความเจริญได้อย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในโลกที่สามด้วยกัน ความสำเร็จที่สะท้อนให้เห็นจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การส่งออก รายได้ประชาชาติ ฯลฯ ที่สูงขึ้นในช่วงเวลาไม่กี่ปี ได้

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ก่อให้เกิดการพยายามที่จะนำกลุ่มประเทศเหล่านี้
เข้าร่วมในทำเนียบของประเทศอุตสาหกรรม
หรือกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วอีกด้วย

ความจริงแล้ว “นิคส์” มิได้จำกัดความ
อยู่เฉพาะที่กลุ่ม “สี่มั่งกรน้อย” ในแถบเอเชีย
ตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น แต่หมายถึง
ประเทศ “ยักษ์ใหญ่” ในลาตินอเมริกา เช่น
อาร์เจนตินา เม็กซิโกและบราซิล แต่เป็นที่น่า
เสียดายที่ในประเทศไทยของเรานั้นไม่ค่อยจะ
ให้ความสนใจกับความเคลื่อนไหวของประเทศ
เหล่านี้นักนัก (ยกเว้นตอนที่มีการถ่ายทอดการ
แข่งขันฟุตบอลซึ่งประเทศในละแวกนี้จะเป็นที่
รู้จักกันดีของคนทั้งโลกทางด้านความสามารถ
เฉพาะตัวของนักกีฬา) ทั้ง ๆ ที่ประสบการณ์
ทางการเมืองและทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี
นี้มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษากระบวนการ
ทั้งหลายในการก้าวสู่การเป็น “นิคส์” และ
ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการ
พยายามพัฒนาประเทศให้ดีขึ้น

คนส่วนมากมักจะมีความเข้าใจว่า “นิคส์
ลาตินอเมริกา” นั้นเป็นตัวอย่างของการใช้
นโยบายการพัฒนาที่ผิดพลาดซึ่งในที่นี้หมายถึง
การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าที่
เน้นการยกระดับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาเนื่อง
จากเป้าหมายหลักจะอยู่ที่ตลาดภายในประเทศ
นอกจากนี้แล้ว “นิคส์ลาตินอเมริกา” ยังถูก
เล่นงานอีกเช่นกันว่าพัฒนาประเทศโดยการ
สร้างหนี้สินไว้อย่างมาก (บราซิล เม็กซิโกและ

อาร์เจนตินาได้ก่อหนี้สินในอัตราที่สร้างความ
หนักใจเป็นอย่างยิ่งสำหรับสหรัฐ ฯ จนกระทั่ง
ทุกวันนี้)

เมื่อพูดถึง “นิคส์” แล้วจึงไม่แปลกเลย
ที่เราจะได้ยินหรือได้อ่านการยกย่องสรรเสริญ
กลุ่มประเทศ “สี่มั่งกรน้อยของเอเชีย” โดย
เฉพาะเกาหลีได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ประเทศอื่น ๆ
ในโลกที่สามควรอย่างยิ่งที่จะเลียนแบบ โดย
ไม่มีการพิจารณากันอย่างจริงจังเลยว่ากรณีของ
เกาหลีใต้และไต้หวัน นั้นมีลักษณะพิเศษหรือ
เป็น “กรณีเฉพาะ” ที่ไม่มีประเทศอื่นใดใน
ปัจจุบันที่จะสามารถเลียนแบบได้

บทความชิ้นนี้จะพยายามทำความเข้าใจกับ
เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ได้ทำให้เกาหลีใต้สามารถแปร
สภาพไปเป็นนิคส์ได้ ซึ่งผู้เขียนมีความคิดว่า
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองที่ใช้กันอยู่ (จะยก
ขึ้นมาพิจารณาเพียงสามตัวแบบเท่านั้น) ยังมีข้อ
จำกัดอย่างมากในการนำมาใช้เพื่อการวิเคราะห์
กรณีของเกาหลีใต้ นอกจากนี้แล้วจะกล่าวถึง
ปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาแบบเกาหลีใต้อีกด้วย
หนึ่งจะมีการเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตก
ต่างระหว่างนิคส์ลาตินอเมริกาและเกาหลีใต้ตาม
ความจำเป็นของเรื่องเช่นกัน

การเป็นนิคส์ของเกาหลีใต้และปัญหา ทางทฤษฎี

ในการศึกษากระบวนการก้าวสู่การเป็น
นิคส์ของเกาหลีใต้นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำกัน

ง่าย ๆ เพราะเกาหลีใต้มีเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์และทางยุทธศาสตร์บางประการที่มีผลอย่างมากต่อโครงสร้างและนโยบายว่าด้วยการพัฒนาประเทศ ซึ่งประเทศอื่น ๆ ในโลกที่สามไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้ ฉะนั้นการใช้ตัวเลขหรือสถิติแต่อย่างเดียวย่อมเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงการขยายตัวทางเศรษฐกิจก็ดี การส่งออกสินค้าหลายประเภท แรงงานที่มีคุณภาพ ฯลฯ คงจะไม่เพียงพอต่อการช่วยให้เราเข้าใจถึง “พลวัต” ของกระบวนการพัฒนาเพื่อก้าวสู่การเป็นนิคส์ในการวิเคราะห์เรื่องที่ว่านี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองมาเป็นกรอบเพื่อการศึกษา (ถึงแม้ว่าจะได้กล่าวไปแล้วว่าทฤษฎีเหล่านี้มีข้อจำกัดอยู่บ้างเมื่อนำมาใช้กับกรณีของเกาหลีใต้)

ในการพิจารณามิติทั้งหลายเกี่ยวกับการพัฒนาเราจะต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรัฐโครงสร้างทางชนชั้นภายในประเทศ และการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของระบบทุนนิยมโลก ซึ่งล้วนมีส่วนอย่างมากต่อการกำหนดนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศของใครก็ตาม ก่อนที่จะเข้าสู่กรณีศึกษาของเรานั้นผู้เขียนจะขออนุญาตกล่าวถึง 1) ความหมายของนิคส์ในสายตาของประเทศอื่นและแม้กระทั่งนักวิชาการเองก็ตาม 2) ทฤษฎีที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษากลุ่มประเทศนิคส์

การที่บางประเทศในโลกที่สามประสบความสำเร็จในการยกระดับตัวเองขึ้นเป็นประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่ย่อมมีความหมายต่าง ๆ นานาในสายตาของชาวโลก :

1) การปรากฏตัวของกลุ่มประเทศนิคส์สะท้อนให้เห็นในระดับหนึ่งว่าการพัฒนาแบบทุนนิยมยังคงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกลุ่มประเทศในโลกที่สามกล่าวคือ ประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายนั้นยังมีอนาคตที่แจ่มใสหรือความหวังที่น่าจะเป็นไปได้สำหรับการยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน ความมั่งคั่งของประเทศ ฯลฯ ภายใต้เงื่อนไขแบบทุนนิยมในขณะเดียวกันก็เป็นการกระทบกระทั่งหรือการ “ตบหน้า” ความเชื่อหลักของนักทฤษฎีแนวฟังฟิง! บางคนโดยเฉพาะแฟรงค์ กูเอว้าและดอส ซานโตสที่ระบุอย่างชัดเจนในผลงานหลายชิ้นของพวกเขา (โดยเฉพาะที่ตีพิมพ์ในช่วงทศวรรษ 1970's) ว่าการพัฒนาแบบทุนนิยมนั้นเป็นแนวทางที่ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับประเทศโลกที่สามเพราะ “โลกที่สามยิ่งพัฒนามากเท่าไร ความด้อยพัฒนาก็จะมากขึ้นเท่านั้น” (แฟรงค์) วิธีเดียวที่จะสลัดความด้อยพัฒนาในสายตาของนักวิชาการเหล่านี้ได้แก่ การพัฒนาแนวสังคมนิยมแบบจีนสหภาพโซเวียตหรือคิวบา (ในสมัยที่นักวิชาการแนวฟังฟิงเหล่านี้ได้ผลิตผลงานส่วนใหญ่ของเขามาจากนั้นประเทศจีนและคิวบาก็เป็นที่ชื่นชมในหมู่ผู้

ที่รักความเป็นธรรมและผู้ต่อต้านคัดค้านจักรวรรดินิยมอเมริกันทั้งหลายว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของ “สังคมนิยม”)

2) การปรากฏตัวของกลุ่มประเทศนิคส์สะท้อนถึงกระบวนการแบ่งสรรงานระหว่างชาติแบบใหม่ที่เกิดขึ้น (กล่าวคือ ต่างจากสัมพันธภาพในแบบเดิมซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกจะมีหน้าที่ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อส่งไปขายยังประเทศด้อยพัฒนาในขณะที่โลกที่สามจะถูกสถานการณ์บีบบังคับให้ผลิตสินค้าขึ้นปรุมเพื่อส่งไปบ่อนตลาดโลกอย่างเดียว) ประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกซึ่งกำลังเผชิญกับปัญหาค่าจ้างแรงงานราคาวัตถุดิบและส่วนประกอบต่าง ๆ ที่สูงขึ้น ฯลฯ อันมีผลผลักดันต้นทุนการผลิตให้เพิ่มขึ้นอย่างเลี่ยงไม่ได้จึงจำเป็นต้องหันไปผลิตสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูงขึ้นแทนและต้องใช้เงินทุนอย่างมหาศาลเพื่อการค้นคว้าและการพัฒนาระบบการผลิตที่วุ่นวายสินค้าต่าง ๆ ที่เคยผลิตในอดีตโดยประเทศอุตสาหกรรมเหล่านี้จึงถูกโอนไปผลิตในประเทศที่มีการพัฒนาทางเทคโนโลยีและคุณภาพของแรงงานในระดับที่พอจะรับช่วงต่อของการผลิตได้ซึ่งกลุ่มประเทศที่โชคดีเหล่านี้จะได้แก่ พวกนิคส์เอเชียและนิคส์ลาตินอเมริกาที่เรารู้จักกันนั่นเอง (ถ้าจะมองจากอีกจุดหนึ่งก็จะเห็นได้ว่าการโอนเทคโนโลยีเพื่อการผลิตสินค้าอะไรก็ตามมักจะมีการถ่ายเท

หรือส่งต่อจากประเทศที่พัฒนาแล้วไปยังประเทศที่มีเทคโนโลยีในระดับรองลงมาก็คือ ต่ำกว่าตลอดเวลา ซึ่งประเทศผู้รับช่วงต่อนั้นจะสามารถยกระดับตัวเองโดยอัตโนมัติด้วยการใช้เทคโนโลยีที่ได้รับมาให้เป็นประโยชน์และไม่ต้องกังวลในเรื่องเกี่ยวกับตลาดที่จะรองรับสินค้าที่ผลิตออกมาเนื่องจากส่วนใหญ่แล้วตลาดก็จะได้แก่ กลุ่มประเทศที่ได้ “โละ” การผลิตสินค้าที่กำลังกล่าวถึงนั่นเอง อนึ่งการโอนเทคโนโลยีเพื่อการผลิตนั้นจะมีการส่งทอดกันตามลำดับขั้นของความสามารถด้านเทคโนโลยีของแต่ละประเทศ)

3) การปรากฏตัวของกลุ่มประเทศนิคส์ก่อให้เกิดความเข้าใจว่าถ้าหากประเทศอื่นๆ ในโลกที่สามอยากจะเลียนแบบการพัฒนาของประเทศเหล่านี้ก็สามารถทำได้โดยการใช้นโยบายที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว² เช่น การส่งเสริมการส่งออกในเกาหลีใต้ การแทรกแซงในหลายรูปแบบโดยรัฐ การปฏิรูปที่ดินในเกาหลีใต้และไต้หวัน การลงทุนแบบไตรภาคีในบราซิล³ ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งการเชื่อว่านโยบายอย่างเดียวยังสามารถนำประเทศไปสู่การเป็น นิคส์นั้นเป็นการเข้าใจที่ผิดอย่างมากเพราะเป็นการละเลยประเด็นว่าด้วยโครงสร้างภายในประเทศและระบบทุนนิยมโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สองประเด็นหลังนี้มีความสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดรูปแบบการพัฒนาประเทศและความสำเร็จ (หรือความล้มเหลว) ที่จะตามมา

ฉะนั้นถึงแม้ว่าการปรากฏตัวของกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมเกิดใหม่จะมีผลในแง่ของการสร้างความหวังใหม่ให้กับประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย การอธิบายการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมโลกหรือแม้กระทั่งการทำให้เกิดความเข้าใจว่านโยบายที่เหมาะสมต่อสถานการณ์ที่แปรปรวนตลอดเวลา คือ กฎเกณฑ์สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศก็ตามเรายังคงไม่สามารถระบุได้ว่าพลวัตของกระบวนการก้าวสู่การเป็นนิกส์นั้นประกอบไปด้วยอะไรบ้าง ดังนั้นเรามีความจำเป็นที่จะต้องนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเข้ามาเป็นหลักช่วยวิเคราะห์การเป็นนิกส์ซึ่งในที่นี้จะมุ่งประเด็นไปที่กรณีของประเทศเกาหลีใต้

กระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิกส์ของเกาหลีใต้นั้นมักจะถูกอธิบายด้วยความชื่นชมว่าเป็นตัวอย่างที่ดีที่ย้ำให้เห็นว่าประเทศในโลกที่สามารถพัฒนาได้ภายใต้เงื่อนไขแบบทุนนิยม และการที่เกาหลีใต้ประสบความสำเร็จอย่างมากนั้นก็เพราะได้ใช้ “การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” ในตลาดโลกให้เป็นประโยชน์ นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักทั้งหลาย⁴ (โดยเฉพาะพวกที่ปรึกษาของธนาคารโลก) มักจะอ้างถึงสรรพคุณของระบบการค้าเสรี การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบและกลไกของตลาดว่าเป็นตัวผลักดันที่สำคัญที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาของประเทศทั้งหลายในโลกนี้

ส่วนนักวิชาการที่นิยมการใช้แนวฟิงพิงสำหรับการวิเคราะห์การพัฒนาของประเทศในโลกที่สามจะกล่าวในตรงกันข้ามถึงจุดอ่อนหรือจุดด้อยของการพัฒนาแบบเกาหลีใต้⁵ เช่น

1) การมีหนี้สินถึง 30 กว่าพันล้านเหรียญสหรัฐฯ (แต่ก่อนนั้นสูงถึง 44 พันล้านดอลลาร์ด้วยซ้ำไป)

2) ช่วงเวลา (ชั่วโมง) ของการทำงานที่ยาวนานที่สุด (ต่อสัปดาห์) สำหรับกลุ่มแรงงานเกาหลีเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในโลกเสรี

3) อัตราความเสี่ยงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในภายนอกที่สูงมาก และ

4) การเมืองแบบเผด็จการซึ่งประชาชนไม่มีเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งสิทธิทางการเมืองและผลประโยชน์อื่น ๆ ของพวกเขาได้ (นักวิชาการแนวฟิงพิงจะมีความเห็นคล้าย ๆ กันว่าเกาหลีใต้สามารถก้าวสู่ความเป็นนิกส์ได้โดยการอาศัยระบบเผด็จการเป็นหลักในการควบคุมกลุ่มแรงงานและพลเมืองชนทั่วไป เพื่อคงไว้ซึ่ง “การได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ”

จึงพอกกล่าวได้ในระดับหนึ่งว่าในสายตาของนักวิชาการแนวฟิงพิงแล้วสถิติที่สวยหรูของเกาหลีใต้ไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของเศรษฐกิจรายได้ประชาชาติ การส่งออก ฯลฯ มิได้หมายถึงการพัฒนาที่แท้จริงเลยเพราะมันล้วนเป็นการผลิตสินค้าต่าง ๆ หรือการแปรรูปเศรษฐกิจของชาติเพื่อสนองความต้องการของ

ภายนอก (สหรัฐ ฯ ญี่ปุ่น) แทนที่จะเน้นการเอาใจใส่ประชาชนในประเทศซึ่งยังคงมีปัญหาด้านการดำเนินชีวิตเนื่องจากยังขาดปัจจัยที่สำคัญ ๆ อีกมากมาย

ถ้าจะนำการวิเคราะห์ของเศรษฐกิจกระแสหลักมาเปรียบเทียบกับข้อสังเกตจากสำนักฟังกิ้งว่าด้วยพัฒนาการแบบเกาหลีใต้ก็จะได้เห็นว่าทั้งสองนั้นยังไม่สามารถอธิบายกรณีของเกาหลีใต้ได้เท่าที่ควรเพราะประเทศดังกล่าวมีลักษณะหลายอย่างด้วยกันที่ด้านสมมุติฐานหลักของทั้งสองแนวการศึกษา จริงอยู่เกาหลีใต้ได้พัฒนาแบบทุนนิยมโดยอาศัยการได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบในตลาดโลกอย่างได้ผล แต่กระบวนการพัฒนาประเทศพร้อมทั้งนโยบายหลักทั้งปวงนั้นถูกกำหนดโดยรัฐ ในแง่นี้แล้วจะเห็นได้ว่ารัฐในเกาหลีใต้แทรกแซงอย่างมากในตลาดและยังคุมนโยบายเกี่ยวกับวงเงินสำหรับการลงทุน กำหนดราคาของผลิตผลทางการเกษตร จัดการสินเชื่อเพื่อการเกษตรและการอุตสาหกรรมอีกด้วย ซึ่งในแง่นี้แล้วย่อมหมายความว่า กลไกของระบบตลาดมิได้เป็นตัวกำหนดความเคลื่อนไหวต่าง ๆ อย่างแท้จริง พัฒนาการแบบทุนนิยมในเกาหลีใต้จึงเป็นกระบวนการที่ “นำโดยรัฐ” นายทุนเกาหลีได้มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพิงกับรัฐเพราะต้องอาศัยรัฐในการขอสินเชื่อและความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ถึงแม้ระบบทุนนิยมในเกาหลีใต้จะใช้กลไกของตลาดก็ตาม รัฐกลับมีอำนาจและบทบาทมากกว่านายทุน

ซึ่งควรจะเป็นตัวเอกในการพัฒนาประเทศ การแทรกแซงของรัฐในลักษณะต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวไปข้างแล้วนั้นจึงน่าจะถูกมองว่าเป็นยุทธศาสตร์เพื่อการสร้างระบบเศรษฐกิจของชาติให้แข็งแกร่งมากกว่า (โดยมีรัฐรับหน้าที่เป็นหัวหอกในการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศเกาหลี) การที่เกาหลีได้เลือกที่จะยืมเงินจากภายนอกเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศในตอนแรกแทนที่จะเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนก็เป็นตัวอย่างที่ดีเช่นกันของการพยายามพัฒนาระบบทุนนิยมที่ถูกครอบงำหรือกำหนดจากภายนอกน้อยที่สุด ส่วนเรื่องของการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนั้นจะเห็นได้ว่าเกาหลีได้มิได้หยุดนิ่งอยู่ที่อุตสาหกรรมขนาดเบาเท่านั้น (เช่น สิ่งทอ รองเท้า ฯลฯ) แต่กลับยกระดับตัวเองโดยการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักซึ่งมีเทคโนโลยีที่สูงขึ้นในเวลาต่อมา (การผลิตเรือเดินสมุทร เครื่องจักรเหล็กกล้า เป็นต้น) การส่งออกหรือการค้ากับภายนอกจึงเป็นเพียงยุทธศาสตร์ของการสร้างระบบทุนนิยมของชาติพร้อมกับการสกัดกั้นการถูกแทรกแซงจากต่างประเทศและการเสริมความแข็งแกร่งของนายทุนชาติซึ่งมีรัฐเป็นผู้โอบอุ้มมากกว่าที่จะเป็นนโยบายเพื่อสนองความต้องการของภายนอก การใช้กำแพงภาษีหรือนโยบายป้องกันตลาดจากสินค้าภายนอกและการเลือกที่จะกักเงินเพื่อการพัฒนาประเทศใน

ช่วงต้น ๆ แทนที่จะเปิดโอกาสให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนโดยตรงล้วนเป็นตัวอย่างที่สะท้อนถึงวัตถุประสงค์ของรัฐบาลที่จะปกป้องผลประโยชน์และกำหนดอนาคตของประเทศโดยปราศจากการถูกรบงำหรืออิทธิพลจากภายนอก (ยังคงจำกันได้ว่าในช่วงของการสรรหาตัวแทนของพรรคเดโมแครตเพื่อที่จะเข้าไปชิงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐนั้น นายเก็ปฮาร์ดได้เสนอให้สหรัฐดำเนินนโยบายป้องกันตลาดเพื่อตอบโต้เกาหลีใต้ซึ่งเขาเห็นว่ากำลังใช้นโยบายการทุ่มตลาดที่มีรัฐบาลหนุนอยู่เบื้องหลัง ข้อสังเกตดังกล่าวคงพอที่จะแสดงให้เห็นในระดับหนึ่งถึงบทบาทของรัฐบาลในเกาหลีใต้ซึ่งจะกล่าวถึงอีกครั้งในโอกาสต่อไป)

เมื่อแนวเศรษฐกิจศาสตร์กระแสหลักและแนวพึ่งพิงดูเหมือนว่าจะไม่ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์กรรมของเกาหลีใต้ได้เท่าที่ควร (ซึ่งเท่าที่พิจารณาจะเห็นได้ว่าบทบาทของรัฐบาลเกาหลีใต้ทำให้แนวการศึกษาของทั้งสองต้องคลาดเคลื่อน) เราเห็นจะต้องลองใช้แนวการศึกษาอื่น ๆ ที่อาจจะได้ผลมากกว่า และหนึ่งในจำนวนที่ว่ามันได้แก่ ทฤษฎีระบบโลกของวาลเลอร์ตติน (ในที่นี้จะไม่พูดถึงข้อวิจารณ์เกี่ยวกับทฤษฎีนี้ซึ่งก็มีมากพอสมควรแต่ก็ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิเคราะห์กรรมของเกาหลีใต้)

ถ้าจะใช้ทฤษฎีระบบโลกศึกษาศาสนาของเกาหลีใต้แล้ว เราสามารถที่จะกล่าวได้ว่า

กระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิคส์ของประเทศที่วอลล์สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการใช้ “ยุทธศาสตร์เพื่อการเขยิบฐานะของสมาชิกในโลกทุนนิยม”⁶ วาลเลอร์ตตินเคยระบุไว้ในผลงานหลายชิ้นของเขาว่า ถึงแม้สมาชิกของระบบทุนนิยมโลกจะประกอบไปด้วยกลุ่มประเทศศูนย์ ประเทศกึ่งรอบนอก และรอบนอกก็ตาม สภาพของสมาชิกต่าง ๆ (ประเทศทั้งหลาย) มิได้มีลักษณะตายตัวแต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยการดำเนิน “ยุทธศาสตร์เพื่อการเขยิบฐานะ” ซึ่งจะทำให้ประเทศรอบนอกสามารถเปลี่ยนสภาพไปเป็นกึ่งรอบนอก (หรือนิคส์นั่นเอง) และกลุ่มประเทศรอบนอกก็สามารถพัฒนาขึ้นสู่การเป็นประเทศศูนย์ วิธีการที่จะอำนวยให้การเขยิบฐานะกลายเป็นจริงขึ้นมาได้นั้น ได้แก่

1) การฉวยโอกาส ในขณะที่ระบบทุนนิยมโลกกำลังเปลี่ยนแปลงหรือเปิดช่องว่างให้ประเทศในโลกที่สามารถใช้สถานการณ์ให้เป็นประโยชน์ (เช่น การที่ประธานาธิบดีปักจุงฮีตัดสินใจให้เกาหลีใต้พัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกในช่วงกลางทศวรรษ 1960 ซึ่งในเวลาต่อมาได้ส่งผลให้ประเทศประสบความสำเร็จอย่างมากเนื่องจากตลาดโลกในขณะนั้น (1970) ต้องการสินค้าต่าง ๆ จากเกาหลีใต้ และประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกยังมีอำนาจซื้อที่สูงอีกด้วย)

2) การเชื่อเชิญต่างชาติให้เข้ามาลงทุนในประเทศ ซึ่งหมายถึง บรรษัทลงทุนข้ามชาติที่ผูกขาดในเทคโนโลยีทั้งหลาย ประเทศในโลกที่สามมักจะเชื่อกันว่า ถ้าหากสามารถดึงดูดต่างประเทศเข้ามาลงทุนได้แล้วจะส่งผลให้เกิดการโอนเทคโนโลยีและการบริหารแบบใหม่ การสร้างงาน การลดช่องว่างระหว่างเมืองและชนบท ถึงแม้ว่าเป้าหมายหรือความหวังหลายประการยังอยู่ห่างไกลจากความเป็นจริงอยู่มากก็ตามประเทศในโลกที่สามที่ต้องการพัฒนาประเทศโดยการยกระดับภาคอุตสาหกรรมจำเป็นที่จะต้องยอมรับความจริงว่าวิธีการได้มาซึ่งเทคโนโลยี (นอกเหนือไปจากการเช่าซื้อหรือการตกลงพิเศษกับเจ้าของแล้ว) ที่ง่ายที่สุดได้แก่ การลงทุนร่วมกับบรรษัทลงทุนข้ามชาติในเรื่องเกี่ยวกับการร่วมมือแบบนี้นั้นกลุ่มประเทศนิคส์ในลาตินอเมริกาจะนิยมปฏิบัติกันมากกว่าเกาหลีใต้ ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะบราซิล เม็กซิโกและอาร์เจนตินานั้นจะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าที่มีการปรับระดับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา (จากอุตสาหกรรมเบาไปเป็นระดับกลางและลงท้ายด้วยอุตสาหกรรมหนัก) เนื่องจากตลาดที่จะรองรับสินค้าเหล่านี้จะอยู่ภายในประเทศเป็นส่วนใหญ่นิกส์ลาตินอเมริกาจะมีรัฐที่เข้มแข็งและมีบทบาทอย่างมากในการลงทุนร่วมกับบรรษัทลงทุนข้ามชาติ และนายทุนชาติในลักษณะไตรภาคี ภายใต้เงื่อนไขแบบนี้รัฐมองว่าทุกฝ่าย

ล้วนจะได้ผลประโยชน์ทั้งสิ้น⁷ ที่สำคัญที่สุดก็คือ การได้มาซึ่งเทคโนโลยีและการบริหารแบบใหม่ล้ำยุคที่สามารถช่วยในการยกระดับพัฒนาการทางอุตสาหกรรมของชาติ

จากการใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แนวพืงพืงและทฤษฎีระบบโลกวิเคราะห์เหตุการณ์เราพอที่จะเห็นได้ว่าบทบาทของรัฐเกาหลีใต้นั้นสำคัญมากจนกระทั่งอาจจะกล่าวได้เลยในระดับหนึ่งว่ารัฐเป็นตัวละครที่ผลักดันมาตรการต่าง ๆ ที่นำความสำเร็จมาสู่ประเทศนี้ รัฐเกาหลีใต้จึงมีความสำคัญเพราะได้ดำเนิน “นโยบายพาณิชย์นิยมแบบใหม่” อย่างมีประสิทธิภาพ

เป็นที่ทราบดีและยอมรับกันว่ารัฐนั้นสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแบบทุนนิยม ยิ่งในกรณีทุนนิยมพืงพืงแบบในโลกที่สามด้วยแล้วรัฐจะต้องรับภาระหนักเพื่อการพัฒนาประเทศแทนนายทุนชาติที่ยังขาดอำนาจที่เพียงพอต่อการกำหนดแนวการพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของชาติและที่สำคัญยิ่งก็ได้แก่ การต่อรองกับบรรษัทลงทุนข้ามชาติ รัฐในโลกที่สามจึงมี “ภารกิจใหญ่” ในการคำนวณพัฒนาการแบบทุนนิยมในประเทศ⁸

เนื่องจากเกาหลีใต้ดูเหมือนว่าจะมีวิวัฒนาการที่ผิดแปลกไปจากประเทศอื่น ๆ อันส่งผลให้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองทั้งหลาย (ที่มักถูกนำไปใช้ในการศึกษาพัฒนาการของกลุ่มประเทศในโลกที่สาม) มีอาจจะทำให้เราเข้าใจ

ถึง “พลวัต” อันแท้จริงได้ว่าด้วยกระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิกรของประเทศดังกล่าว เราคงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการวิเคราะห์ระดับพื้นฐานซึ่งจะเน้นประวัติศาสตร์และโครงสร้างโดยจะครอบคลุมถึงเรื่องของรัฐ โครงสร้างทางชนชั้น (และอื่น ๆ) ภายในประเทศ และระบบทุนนิยมโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ที่สำคัญก็คือ เราจะต้องพิจารณาปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสามด้วย

ในการศึกษาพัฒนาการของทุนนิยมพึงพึงในประเทศด้อยพัฒนาเราไม่จำเป็นนักที่จะเริ่มต้นโดยการให้น้ำหนักกับปัจจัยภายนอกกว่าเป็นตัวกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างในประเทศด้อยพัฒนา (ดังที่นักวิชาการสำนักพึ่งพิงทุนนิยมปฏิบัติกัน) แต่น่าจะเริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างทางชนชั้นภายในประเทศเสียก่อนโดยการพิจารณาว่ากลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศมีใครบ้าง กลุ่มเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันอย่างไร มีการสถาปนาแนวร่วมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในลักษณะไหน เนื่องจากแนวร่วมที่ว่านี้จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างของการครอบงำซึ่งหมายถึงรูปแบบทางการเมือง พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการพัฒนาประเทศ การกระจายรายได้ ความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ฯลฯ จะถูกกำหนดโดยแนวร่วมดังกล่าวทั้งสิ้น

นอกจากการวิเคราะห์โครงสร้างทางชนชั้นภายในประเทศแล้ว (ซึ่งมิได้หยุดนิ่งตายตัวอยู่

กับที่ แต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา) เรายังต้องพิจารณาโครงสร้างทางเศรษฐกิจอีกด้วยซึ่งจะอธิบายว่าประเทศที่เราสนใจนั้นมีระบบการผลิตแบบไหน มีสินค้าอะไรบ้างเป็นหลัก กลุ่มใดในสังคมที่ถือกรรมสิทธิ์ในการผลิตสินค้าเหล่านี้ และระบบการผลิตของชาตินั้นมีความสัมพันธ์กับตลาดโลกอย่างไรบ้าง รูปแบบการผลิตและการครองกรรมสิทธิ์จะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางชนชั้นกล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศ การเปลี่ยนแปลงทางด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างกลุ่มต่าง ๆ หรือแนวร่วมภายในประเทศน่าจะมีความสำคัญมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมภายนอก ฉะนั้นการที่ประเทศในโลกที่สามมีระบบการเมืองแบบเผด็จการ มีพัฒนาการทางอุตสาหกรรมที่เน้นการส่งออกหรือการทดแทนการนำเข้า แบบปรับเทคโนโลยีให้สูงขึ้นตลอดเวลามิได้ถูกกำหนดมาจากความต้องการจากภายนอกหรือตลาดภายนอกประเทศอย่างเดียวดังที่เข้าใจกัน แต่อาจจะถูกผลักดันเป็นส่วนใหญ่จากการเปลี่ยนแปลงของแนวร่วมภายในประเทศระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งแน่นอนกลุ่มเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์และผลประโยชน์ร่วมกับต่างประเทศรวมทั้งแนวการพัฒนาประเทศที่ต่างกัน ฉะนั้นความสำคัญจึงน่าจะอยู่ตรงว่า กลุ่มไหนบ้างที่สามารถรวมตัวกันเพื่อนำแนวการพัฒนาประเทศของตนไปใช้เป็นนโยบายได้

หนึ่ง ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ระบบทุนนิยมโลกเองก็มีได้หยุดนิ่งอยู่กับที่เพราะเทคโนโลยีที่พัฒนาจากการค้นคว้าที่ต้องใช้งบประมาณอย่างมากได้ส่งผลให้ระบบการผลิตและความต้องการของประเทศต่าง ๆ (ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรหรือวัตถุดิบ ตลาด แหล่งเพื่อการลงทุน ฯลฯ) เปลี่ยนแปลงอยู่เรื่อยเช่นกัน สภาพการณ์เช่นนี้ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกลายเป็นเรื่องของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ใครจะได้ผลประโยชน์มากน้อยแค่ไหนย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมทางโครงสร้าง นโยบาย การฉวยโอกาสและที่สำคัญที่สุดก็คือ การต่อรองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งในกรณีของโลกที่สามแล้วประเด็นหลังสุดจะขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐโดยเฉพาะ

จึงพอกกล่าวได้ว่ารัฐ โครงสร้างภายในของประเทศในโลที่สามและระบบทุนนิยมโลกนั้นมีความเกี่ยวพันกันอย่างมากในปัจจุบัน ในช่วงต่อไปเราจะหันมาพิจารณากรณีของเกาหลีใต้และการเข้าสู่ความเป็นนิคส์โดยการใช้นโยบายวิเคราะห์ประวัติศาสตร์เชิงโครงสร้างที่ได้เสนอมาเป็นหลัก

เกาหลีใต้และการเป็นนิคส์

ดังที่กล่าวไปแล้วในตอนต้นว่ากลุ่มประเทศเอเชียโดยเฉพาะเกาหลีใต้นั้นได้รับการสรรเสริญว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของความสำเร็จใน

ขณะที่นิคส์ลาตินอเมริกา นั้นถูกประณามว่าพัฒนาประเทศอย่างผิดพลาดเพราะไปเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการทดแทนการนำเข้าแบบปรับระดับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งนอกจากต้องใช้งบประมาณอย่างมากแล้วยังนำมาซึ่งปัญหาหนี้สินที่คาราคาซังมาจนทุกวันนี้ อีกด้วย

นิคส์เอเชียประสบความสำเร็จเพราะได้ใช้การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก ซึ่งในทฤษฎีของผู้นิยมแล้วเป็นทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดหรือทางเลือกทางเดียวก็ได้ เพราะวานิคส์เอเชียนั้นนอกจากจะมีทรัพยากรจำกัดแล้วยังไม่มีตลาดภายในประเทศที่มีขนาดพอเพียงต่อการรองรับผลิตผลจากภาคอุตสาหกรรม จึงต้องอาศัยแนวการพัฒนาแบบนี้ และแสวงหาตลาดในสหรัฐฯ ญี่ปุ่น และตะวันออกกลาง ส่วนนิคส์ลาตินอเมริกานั้นมีทั้งทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากและตลาดภายในประเทศที่ใหญ่มากพอที่จะรองรับผลิตผลจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าแบบปรับระดับเทคโนโลยีอยู่ตลอดเวลาของเขาได้ และถ้าหากเกิดความจำเป็นขึ้นมาที่จะต้องหาตลาดเพิ่มขึ้นนิคส์ลาตินอเมริกาก็สามารถที่จะระบายสินค้าในหมู่ประเทศใกล้เคียงได้ (อเมริกากลางหรือสหรัฐฯ ในกรณีของเม็กซิโก อเมริกาใต้ แอฟริกาและตะวันออกกลาง ในกรณีของบราซิล) แต่การพัฒนาอุตสาหกรรมที่ต้องปรับเทคโนโลยีให้สูงขึ้นตลอดเวลาของ

นิคมอุตสาหกรรมอเมริกันนั้นมีโอกาสจะหลีกเลี่ยงการพึ่งพาบรรษัทลงทุนข้ามชาติที่ผูกขาดเทคโนโลยีในระดับต่างๆ ได้ และต้องใช้งบประมาณอย่างมหาศาลอีกด้วย จึงนำมาซึ่งความจำเป็นในการกู้เงินจากภายนอกที่ได้กลายเป็นที่มาของหนี้สินจำนวนพัน ๆ ล้านดอลลาร์ในปัจจุบัน นอกจากนี้แล้วยังต้องส่งเข้าน้ำมันจากภายนอก (กรณีของบราซิล) ซึ่งในช่วงทศวรรษ 1970's นั้นมีราคาสูงมาก การพัฒนาของนิคมอุตสาหกรรมอเมริกันที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ อยู่เรื่อย การกู้เงินและการส่งเข้าน้ำมันในขณะที่ยอดราคาก๊าซและราคาของน้ำมันได้พุ่งขึ้นสูงจึงทำให้เกิดภาวะหนี้สินซึ่งเปรียบเสมือน “แผลเป็น” ของกลุ่มประเทศเหล่านี้ เมื่อมีการพูดถึงนิคมอุตสาหกรรมอเมริกันคนส่วนใหญ่จะไม่ค่อยพูดถึงหรือพิจารณาสภาพโครงสร้างและสถานการณ์ของระบบทุนนิยมโลกในขณะนั้น แต่มักจะมุ่งประเด็นไปที่การมี “หนี้สิน” ท่วมหัวของประเทศนิคมในละแวกนั้นแทน

สำหรับกรณีของเกาหลีใต้ นั้นมักจะมีการพูดกันว่าสาเหตุที่ประเทศนี้สามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วก็เพราะได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากต่างประเทศ (สหรัฐฯ ญี่ปุ่น) มีเสถียรภาพทางการเมือง มีแรงงานที่มีคุณภาพสูง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับญี่ปุ่น การปฏิรูปที่ดิน ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นเงื่อนไขที่อำนวยให้บรรลุถึงความสำเร็จทางเศรษฐกิจได้เร็วกว่าประเทศอื่น ๆ⁹

เช่นเดียวกันการหันมาพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของเกาหลีใต้เพื่ออนุญาตดำเนินการในช่วงเวลาที่ประจวบเหมาะกับการที่ประเทศในโลกที่หนึ่ง เช่น สหรัฐฯ ญี่ปุ่น และแม้กระทั่งกลุ่มประเทศที่ส่งออกน้ำมันกำลังมีอำนาจซื้อที่สูงและพร้อมที่จะรองรับสินค้าต่าง ๆ จากเกาหลีใต้ ส่วนรัฐซึ่งมีอิสระจากชนชั้น “ได้มีบทบาทอย่างมากในการนำมาซึ่งความสำเร็จสู่เกาหลีใต้

ก่อนที่จะมาวิเคราะห์สัมพันธภาพระหว่างรัฐ โครงสร้างทางชนชั้น (และอื่น ๆ) ในประเทศและระบบทุนนิยมโลกผู้เขียนอยากจะขอกล่าวถึงลักษณะของเกาหลีใต้เป็นข้อ ๆ เพื่อสะดวกต่อการพิจารณาและจะอธิบายพร้อมกันว่าส่วนเหล่านี้มีความเกี่ยวพันอย่างไรกับกระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิคม

1) เกาหลีใต้เช่นเดียวกับไต้หวันเคยเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นมาก่อนและมีหน้าที่สำคัญอย่างมากต่อนโยบายของญี่ปุ่นที่จะครอบครองภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ไต้หวันเคยเป็นอยู่ชั่วอู่่น้ำที่มีหน้าที่ผลิตอาหารให้ญี่ปุ่น (ข้าว น้ำตาล) ส่วนเกาหลีนั้น มีหน้าที่เป็นฐานที่ญี่ปุ่นเตรียมเอาไว้เพื่อที่จะเข้าไปสถาปนาอิทธิพลของตนในประเทศจีนด้วยเหตุผลทางด้านยุทธศาสตร์นี้เองที่ทำให้ญี่ปุ่นต้องเข้าไปวางรากฐานทางเศรษฐกิจในอาณานิคมเหล่านี้ ญี่ปุ่นได้สถาปนาอุตสาหกรรมบางประเภท และเหมืองทางภาคเหนือของเกาหลีและถนนหนทาง ฯลฯ

ในไต้หวัน หลังจากที่ยู๋ปุ่นพ่ายแพ้สงครามที่ดินที่เคยเป็นกรรมสิทธิ์ของยู๋ปุ่นได้กลายเป็นเป้าหมายหลักในการปฏิรูปที่ดิน ส่วนอุตสาหกรรมต่างๆ ก็ถูกโอนมาเป็นของรัฐ การเป็นอาณานิคมของยู๋ปุ่นในอดีตนั้นจึงมีผลในทางบวกต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมของทั้งไต้หวันและเกาหลีใต้ในเวลาต่อมา และอาจจะตีความได้อีกด้วยว่าเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการพยายามแบ่งสรรงานในหมู่ประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือด้วยกัน โดยมียู๋ปุ่นเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างเกาหลีใต้กับยู๋ปุ่นในปัจจุบัน จึงเป็นการสานต่อโยสัมพันธ์ที่เคยมีมาแล้วในอดีต

2) เกาหลีใต้เช่นเดียวกับไต้หวันได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากสหรัฐตลอดทศวรรษ 1950 ทั้งนี้เพราะทั้งสองประเทศมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในสายตาของสหรัฐ ฝ่ายหลังจำเป็นต้องชี้ให้เห็นประจักษ์แก่ชาวโลกว่าทุนนิยม (ไต้หวัน เกาหลีใต้) นั้นดีกว่าการปกครองแบบสังคมนิยม (สาธารณรัฐประชาชนจีน เกาหลีเหนือ) ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากสหรัฐฯ ในช่วงเวลาที่ยาวนานพอสมควรจึงส่งผลให้ทั้งเกาหลีใต้และไต้หวันสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยเงินช่วยเหลือดังกล่าวในการสั่งซื้อเครื่องจักรต่าง ๆ และการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นต้น (ซึ่งยู๋ปุ่นได้วางรากฐานอย่างดีเอาไว้แล้ว) ได้อย่างสะดวก

การแปรสภาพจากการเคยเป็นอาณานิคมของยู๋ปุ่นมาก่อนมาเป็นประเทศที่มีความสำคัญอย่างมากทางยุทธศาสตร์สำหรับอภิมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ในเวลาต่อมานั้นได้กลายเป็นข้อได้เปรียบของเกาหลีใต้ซึ่งสามารถใช้สถานการณ์เรียกร้องความช่วยเหลือจากยู๋ปุ่นและสหรัฐฯ อย่างลึ้มว่ายู๋ปุ่นได้พัฒนาอุตสาหกรรมหลักหลักการผลิตเคมี การผลิตไฟฟ้าที่อาศัยพลังกระแสน้ำเอาไว้ในเกาหลีและแมนจูเรียซึ่งเป็นการวางรากฐานเพื่อผลประโยชน์ในระยะยาวของยู๋ปุ่นเอง ยังสะท้อนให้เห็นเช่นกันว่ายู๋ปุ่นนั้นมองการไถ่ถอนอนาคตของตนจะต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับพัฒนาการในเกาหลีและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เผื่อยู๋ปุ่นไปพ่ายแพ้สงครามเสียก่อน จึงทำให้แผนการนี้ขาดความต่อเนื่อง (ยู๋ปุ่นต้องไปให้น้ำหนักกับการชดเชยค่าเสียหายแก่ประเทศต่าง ๆ แทน) ความสัมพันธ์ระหว่างยู๋ปุ่นกับเกาหลีใต้จึงต้องหยุดชะงักลงเป็นเวลานานมากและเพิ่งรื้อฟื้นกันเมื่อปี 1965 นี้เอง (ส่วนหนึ่งก็เพราะผู้นำเกาหลีใต้เห็นว่าสหรัฐฯ กำลังจะยกเลิกความช่วยเหลือ) ในช่วงเวลาที่มีการสถาปนาความสัมพันธ์กันใหม่ระหว่างทั้งสองประเทศนี้เกาหลีใต้ได้หันมานับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก นักวิชาการหลายท่าน¹⁰ ได้ระบุว่าในการก้าวสู่ความเป็นนิกรของเกาหลีใต้และไต้หวันนั้น สภาพทางภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้ยู๋ปุ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลหลัก

ดันให้พัฒนาการทางอุตสาหกรรมของทั้งสองก้าวกระโดดไปได้อย่างรวดเร็ว เกาหลีใต้และไต้หวัน ได้กลายเป็น “ผู้รับช่วง” หรือรับการโอนระบบการผลิตบางอย่างที่ญี่ปุ่นไม่ผลิตอีกต่อไปแล้ว เพราะไม่คุ้มทุนหรือเพราะเหตุผลอื่นๆ (ทางนิเวศวิทยา) ซึ่งเท่ากับเป็นการ “แบ่งสรรงานระหว่างชาติ” ในหมู่ประเทศที่อยู่ละแวกเดียวกัน (แต่มีความสามารถที่ต่างกันด้านเทคโนโลยี) นั้นเอง

การอ้างถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับญี่ปุ่นทั้งในอดีตและช่วงที่ประเทศกำลังประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว พร้อมทั้งการได้รับความช่วยเหลืออย่างมากจากสหรัฐเพื่อประกอบการอธิบายนั้นก็เพราะวัตถุประสงค์ที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะพิเศษบางอย่างทางโครงสร้างของประเทศเกาหลีใต้ คงยังจำกันได้ว่าในทศวรรษ 1960's นั้นไม่มีใครคิดเลยว่าเกาหลีใต้จะสามารถพัฒนาได้ขนาดนี้ ความไม่แน่ใจแบบกึ่งดูถูกนี้มีสาเหตุที่น่าฟังหลายประการเช่น :

ก) การแบ่งประเทศเกาหลีออกเป็นสองส่วน หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลง ได้ส่งผลให้เกาหลีได้กลายเป็นประเทศที่ต้องแบกภาระในการเลี้ยงดูคนส่วนใหญ่ และมีเศรษฐกิจซึ่งต้องอาศัยภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก (อุตสาหกรรมหนัก แหล่งวัตถุดิบและระบบการผลิตไฟฟ้าส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ทางภาคเหนือ

ของประเทศ ซึ่งได้เปลี่ยนการปกครองไปเป็นสังคมนิยม)

ข) สงครามเกาหลี (1950-1953) ได้ส่งผลกระทบอย่างหนักต่อเกาหลีใต้ (60% ของที่เพาะปลูกซึ่งไม่ค่อยจะมีอยู่แล้วได้ถูกทำลายลงเช่นเดียวกับโรงงานอุตสาหกรรมที่มีจำนวนจำกัดที่ประสบเคราะห์กรรมแบบเดียวกัน หนึ่งในสี่ของพลเมืองทั้งหมดขาดที่พักอาศัย รายได้ประชาชาติโดยเฉลี่ยเมื่อปี 1953 นั้นเท่ากับ 196 เหรียญสหรัฐฯ เท่านั้นเอง ส่วนภาคอุตสาหกรรมจะมีส่วนแบ่งเพียง 9% ของเศรษฐกิจทั้งหมด)

จึงไม่แปลกเลยที่รัฐบาลเกาหลีใต้หลังจากที่สงครามได้สิ้นสุดลงจะให้ความสำคัญกับการบูรณะซ่อมแซมประเทศที่อยู่ในสภาพที่แสนสะบักสะบอมจากการทำสงครามและจากการแบ่งประเทศซึ่งมีผลให้เกาหลีได้อยู่สภาพที่ไม่ต่างไปจากการต้องเริ่มต้นใหม่ในหลายๆ ด้าน การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าจึงเป็นนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ในช่วงนี้ถ้าหากเราจะพิจารณาสถานการณ์ใกล้ตัวพร้อมทั้งความจำเป็นอันเร่งด่วนของเกาหลีได้

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้เริ่มเกิดขึ้นเมื่อคณะทหารเข้ามาปกครองประเทศในปี 1961 และพยายามใช้ความเจริญทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตน รัฐบาลปาร์คจุงฮีได้ตัดสินใจเปลี่ยนแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเมื่อปี 1963 จากการ

พัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นพัฒนาการอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกที่เน้นการใช้แรงงานคุณภาพจำนวนมาก การตัดสินใจที่เด็ดขาดของปาร์คนั้นเท่ากับเป็นการยอมรับความจริงเกี่ยวกับข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างของเกาหลีใต้และยังเป็นนโยบายที่มองกาลไกลอีกด้วย เกาหลีใต้ตอนนี้มีอาจจะพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้ตลอดเวลาแบบลาตินอเมริกาเพราะมีทรัพยากรธรรมชาติที่จำกัดตลาดภายในประเทศเองก็มีขนาดเล็กเมื่อเปรียบเทียบกับลาตินอเมริกา (เม็กซิโก บราซิลและอาร์เจนตินา) นอกจากนั้นแล้วการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้ายังต้องใช้เงินทุนมากพอสมควรในการสั่งซื้อหรือเช่าซื้อเทคโนโลยีจากภายนอก เมื่อรัฐบาลเกาหลีใต้กำลังเผชิญกับปัญหาการขาดดุลชำระหนี้ในขณะนั้นประกอบกับการที่สหรัฐกำลังจะลดความช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ (ซึ่งได้ช่วยเกาหลีใต้อย่างมากในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า) ปาร์คจึงยิ่งตัดสินใจเปลี่ยนแผนมาพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแทน ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญเพราะนำมาซึ่งความสำเร็จให้เกาหลีใต้ในเวลาต่อมาได้แก่ :

ก) นโยบายที่ส่งเสริมการส่งออกและการออมของประชาชน

ข) แรงงานที่มีคุณภาพแต่ราคาถูก

ค) การเอาจริงเอาจังของรัฐที่จะพัฒนาประเทศเพราะความเจริญทางเศรษฐกิจกับความมั่นคงของชาตินั้นถูกมองว่าเป็นเรื่องเดียวกัน

นอกเหนือไปจากปัจจัยภายในประเทศแล้วยังมีปัจจัยภายนอกดังที่ได้กล่าวไปแล้วเบื้องต้นไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์พิเศษกับญี่ปุ่นหรือสหรัฐก็ตาม และการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมโลกที่อำนวยความสะดวกแก่การพัฒนาอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้

3) บทบาทของรัฐ การที่เกาหลีใต้ได้หันมาพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกนั้นส่วนหนึ่งก็เพราะความช่วยเหลือจากสหรัฐฯ ได้ลดลงจึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยตัวเองเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าในการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของเกาหลีใต้ นั้น ต่างประเทศมีส่วนน้อยมากเพราะเกาหลีใต้นิยมที่จะกู้เงินมาจากภายนอกมากกว่าที่จะให้ต่างชาติมาลงทุนโดยตรง ในการพยายามพึ่งตัวเองโดยอาศัยองค์ประกอบและเงื่อนไขทั้งหลายเท่าที่มีอยู่ในรัฐมีบทบาทอย่างมากในการกำหนดนโยบายและมาตรการที่สำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเช่น :

ก) การลดค่าของเงินวอนซึ่งช่วยให้สินค้าส่งออกนั้นสู้กับราคาของสินค้าประเภทเดียวกันในตลาดโลกได้

ข) การยกเว้นภาษีสำหรับผู้ส่งออก

ค) การยกเว้นภาษีสำหรับสินค้าเข้าไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักร วัตถุดิบ ฯลฯ ที่ถูกส่งเข้าประเทศเพื่อการผลิตสินค้าที่จะถูกส่งออกไปยังข้างนอก

ง) การให้ความช่วยเหลือผู้ส่งออกโดยการแบ่งเบาภาระด้านดอกเบี้ยนโยบายเงินกู้ ฯลฯ เป็นต้น แต่ที่มีความสำคัญมากที่สุดเห็นจะได้แก่

จ) นโยบายทางการเกษตรของรัฐที่มีผลผลักดันให้ชาวนาขนาบต้องจากบ้านสู่เมืองเพื่อแสวงหารายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม รัฐได้เป็นผู้กำหนดราคาสินค้าเกษตร การเก็บผลิตผลไว้ที่คลังสินค้าและการแจกจ่ายผลิตผลเหล่านี้ซึ่งผลิตผลจากภาคเกษตรกรรม มักจะถูกกดราคาให้ต่ำกว่าต้นทุนการผลิตซึ่งย่อมกระทบต่อรายได้ของชาวนาอย่างแน่นอน นโยบายของรัฐทางด้านนี้ได้กลายเป็นปัจจัยที่ค้ำประกันว่าโรงงานอุตสาหกรรมของเกาหลีใต้นั้นจะไม่มีวันที่จะขาดแคลนแรงงานเลย

ในช่วงระหว่างปี 1963-1978 นโยบายที่ได้กล่าวไปแล้วเบื้องต้นได้ส่งผลให้การส่งออกของเกาหลีได้เพิ่มปริมาณถึง 5858% (ในขณะที่การค้าในตลาดโลกมีปริมาณที่ขยายตัวเพียง 184% เท่านั้น) ส่วนการขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นอยู่ในอัตรา 10% ต่อปี

ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตที่น่ารับฟังอย่างยิ่งว่าการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของเกาหลีได้

นั้นได้ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราที่สวยหรูก็จริง แต่ไม่ได้หมายความว่าพัฒนาที่ว่าจะส่งประโยชน์ไปทั่วทุกมุมของประเทศ¹¹ การพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีเป้าหมายอยู่ที่ตลาดภายนอกประเทศได้ทำให้เกาหลีได้มีเศรษฐกิจที่มีลักษณะต่างกันแต่ก็พัฒนาไปควบคู่กันคือ

ก) ภาคเพื่อการส่งออกที่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้รับทุนเพื่อการพัฒนาอย่างมหาศาลและมีรัฐเป็นผู้จัดการอยู่เบื้องหลังและ

ข) ภาคเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในประเทศที่ประกอบไปด้วยระบบการเกษตรที่เชิงชั้นและมีได้รับการดูแลเท่าไรนัก การไม่ได้รับการส่งเสริมหรือทุนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาและกลุ่มแรงงานที่ถูกขูดรีด เพราะได้ค่าตอบแทนที่ต่ำเกินไป

ถึงแม้ว่าเกาหลีใต้จะสามารถประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็วโดยการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกก็ตาม ปัญหาที่ยังนำความหนักใจมาให้รัฐบาลได้แก่ การขาดดุลการชำระหนี้จึงมีผลให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับแผนการพัฒนาประเทศอีกครั้งหนึ่งเมื่อปี 1972 จริงอยู่เกาหลีใต้อาจจะกลายเป็นผู้ส่งออกใหญ่ของสินค้าหลายอย่างในช่วงต้นทศวรรษ 1970 เช่น รองเท้า สิ่งทอ เสื้อผ้า ฯลฯ แต่การคงไว้ซึ่งการส่งออกสินค้าในปริมาณที่สูงตลอดเวลา นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาสินค้า

ใหม่หลายประเภทด้วยกันเพื่อการส่งออก การ) พัฒนาสินค้าใหม่เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นได้เพราะ นอกจากจะช่วยให้เกาหลีใต้สามารถครองส่วนแบ่งของตลาดโลกได้ในระดับหนึ่งแล้วยังเป็นวิธีการที่ดีอีกอันหนึ่งสำหรับการรองรับแรงงานที่กำลังทยอยตัวออกจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อหางานทำอีกด้วย) ประกอบกับในช่วงทศวรรษ 1970's ที่ว่านี้เกาหลีใต้เองต้องเผชิญกับค่าแรงงานที่สูงขึ้น และการแข่งขันจากประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ที่พยายามผลิตสินค้าของตนเพื่อแย่งชิงตลาดจากเกาหลีใต้ จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่จะพัฒนาสินค้าใหม่เพื่อส่งออกสู่ตลาดโลก ซึ่งเป็นสินค้าที่มีเทคโนโลยีที่สูงกว่าเดิม

ในการผลักดันโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีให้ประสบความสำเร็จนั้น รัฐบาลจะต้องมีบทบาทอย่างมากและจำเป็นที่จะต้องมีส่วนช่วยเหลืออย่างมหาศาล และความช่วยเหลือด้านทุนอีกด้วย ปาร์คจุงฮีได้ทุ่ม 75% ของทุนการพัฒนาทั้งหมดเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมด้านนี้โดยตรง ภายในปี 1979 เกาหลีใต้ได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมี ซึ่งมีสัดส่วนถึง 50% ของผลผลิตทางภาคอุตสาหกรรม และ 38% ของสินค้าส่งออก นักวิชาการชาวเกาหลีใต้ท่านหนึ่ง¹² ได้ให้ความเห็นว่าเกาหลีใต้จะเจอปัญหาจากการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีอย่างแน่นอน

และได้กล่าวเพิ่มเติมว่าเกาหลีใต้จะประสบความสำเร็จทางนี้ได้อีกต่อเมื่อสามารถแย่งส่วนแบ่งของตลาดที่ถูกผูกขาดมาช้านานโดยประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากมาก ซึ่งก็เป็นข้อสังเกตที่น่าฟังเพราะยกเว้นเรื่องการผลิตเหล็กกล้า เหล็กเส้นและการสร้างเรือเดินสมุทรแล้ว โครงการเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีของเกาหลีใต้นั้นไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรนักและยังมีสภาพบางประการที่น่าเป็นห่วงเช่น

ก) ระบบการผลิตที่ไม่ค่อยได้ใช้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ข) การดำเนินการที่ใช้เงินทุนสูงแต่ขาดประสิทธิภาพ

ค) ผลผลิตที่ไร้คุณภาพ

ง) การขยายตัวที่ช้ากว่าภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ

จ) ปัญหาทางด้านเทคโนโลยี

ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงเป็นต้นมา และจากการรื้อฟื้นสภาพทางเศรษฐกิจหลังจากที่มีการแยกประเทศ การดำเนินนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกเมื่อช่วงทศวรรษ 1960 และการเปลี่ยนรูปแบบของสินค้าออกในช่วงปี 1972 ให้มีเทคโนโลยีสูงขึ้นโดยการส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีนั้น สิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ก็คือบทบาทอันสำคัญของรัฐและหลายคนที่

จะพูดคล้าย ๆ กันว่าการที่ประเทศต่าง ๆ ทั้งในลาตินอเมริกาและเอเชียสามารถก้าวสู่ความเป็นนิกส์ได้ก็เพราะประเทศเหล่านี้ล้วนอยู่ภายใต้การปกครองแบบเผด็จการทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นเม็กซิโก (ซึ่งแม้จะมีการเลือกตั้งตลอดเวลาแต่พรรคสถาบันการปฏิวัติซึ่งเป็นพรรครัฐบาลก็มักจะได้รับชัยชนะอยู่เสมอ) ได้หันมาภายใต้การปกครองของพรรคก๊กมินตั๋ง หรือบราซิลในช่วงระหว่างปี 1964-1985 ซึ่งปกครองโดยคณะทหาร (ในช่วงครึ่งแรกสามารถทำให้ประเทศเศรษฐกิจได้ในอัตราปีละ 10% ซึ่งไม่น้อยหน้าเกาหลีได้เลย) การก้าวสู่ความเป็นนิกส์โดยที่จะต้องแลกเปลี่ยนกับการมีสิทธิทางการเมืองหรือการแสดงออกซึ่งผลประโยชน์ของประชาชนจึงกลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างมากในหมู่ผู้ที่ศึกษาการพัฒนาของประเทศในโลกที่สาม

จริงอยู่นิกส์ลาตินอเมริกาและนิกส์เอเชียนั้นสามารถพัฒนาได้อย่างรวดเร็วก็เพราะมีการปกครองแบบเผด็จการหรือ “อำนาจนิยม”¹³ ปัญหาจะอยู่ที่ว่ารัฐอำนาจนิยมในลาตินอเมริกา เช่น เม็กซิโกและบราซิลนั้นมีการพัฒนาเหมือนกับรัฐอำนาจนิยมในเกาหลีใต้หรือไม่ก่อนที่จะเปรียบเทียบระหว่างรัฐอำนาจนิยมในลาตินอเมริกากับของเกาหลีใต้เราจะต้องทำความเข้าใจเสียก่อน ว่ารัฐอำนาจนิยมในบราซิลนั้นเป็นแนวร่วมระหว่างทหารกลุ่มเทคโนโลยี

และนายทุนที่มีผลประโยชน์ร่วมกับต่างชาติที่เข้ามาปกครองประเทศเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีสาเหตุจากปัญหาของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีเทคโนโลยีสูงขึ้น กล่าวคือ ภายใต้เงื่อนไขเดิมทางเศรษฐกิจและการเมืองนั้นบราซิลมีอาจจะยกระดับเทคโนโลยีได้ เพราะต่างชาติหรือบรรษัทลงทุนข้ามชาติขาดความมั่นใจในสถานการณ์ที่มีลักษณะประชาธิปไตยเบิกบาน แนวร่วมใหม่ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาวางกฎเกณฑ์ใหม่ทางการเมืองเพื่อสร้างบรรยากาศให้บรรษัทลงทุนข้ามชาติสนใจที่จะเข้าร่วมลงทุน เสรีภาพทางการเมือง ส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ของชาวบราซิลจึงถูกจำกัดลงเมื่อระบบ “อำนาจนิยม” ถูกสถาปนาขึ้นเมื่อปี 1964 เนื่องจากบราซิลเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าแบบปรับเทคโนโลยีตลอดเวลา จึงต้องพึ่งพาเทคโนโลยีผูกขาดโดยบรรษัทลงทุนข้ามชาติและมีการกู้เงินเพื่อการเข้าซื้อเทคโนโลยีและน้ำมัน การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมจึงไม่ค่อยได้รับความสนใจเท่าไรนักเช่นเดียวกับสิทธิทางการเมืองของประชาชน

ส่วนรัฐอำนาจนิยมของเกาหลีใต้นั้นมีพัฒนาการที่ต่างจากบราซิลดังต่อไปนี้¹⁴

ก) การปกครองแบบอำนาจนิยมในเกาหลีใต้นั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะวิกฤตการณ์ทาง

เศรษฐกิจแต่มีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษาไว้ซึ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจซึ่งกำลังรุดหน้าไปด้วยดี

ข) การปกครองแบบอำนาจนิยมในเกาหลีได้นั้นมิได้เกิดขึ้นในช่วงของการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าไปสู่การพัฒนาแบบเดียวกันแต่ปรับระดับเทคโนโลยีให้สูงขึ้น การปรับระดับทางเทคโนโลยีนั้นมิได้เป็นสาเหตุหลักที่ผลักดันให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการวางกฎเกณฑ์ใหม่ทางการเมืองอย่างในบราซิล แต่เป็นนโยบายที่ถูกนำมาใช้หลังจากที่รัฐอำนาจนิยมได้สถาปนาระบบเรียบร้อยแล้ว

ค) กลุ่มพลังต่าง ๆ ในเกาหลีได้ก่อนที่จะมีการสถาปนารัฐอำนาจนิยมนั้นมิได้มีพลังต่อรองหรืออิทธิพลที่เพียงพอต่อการสั่นคลอนกลุ่มผู้นำเดิม ซึ่งในเรื่องนี้พอจะกล่าวได้ว่าการเมืองในเกาหลีได้นั้นมิได้มีลักษณะที่รุนแรงและสร้างความวุ่นวายตลอดเวลาเหมือนในลาตินอเมริกา

ง) ความจริงแล้วเกาหลีได้เคยมีรัฐที่เข้มแข็งมาช้านาน ก่อนที่ปาร์คจุงฮี จะสถาปนารัฐอำนาจนิยมเมื่อปี 1971 ด้วยซ้ำไป ฉะนั้นการสถาปนาระบอบอำนาจนิยมเพื่อการได้มาซึ่งรัฐที่เข้มแข็งอย่างในกรณีของบราซิลจึงมิได้เป็นเป้าหมายหลักของเกาหลีได้

จ) ไม่มีกลุ่มใดในเกาหลีได้ที่เรียกร้องให้มีการสถาปนาระบอบอำนาจนิยมขึ้นมาเนื่องจากกลุ่มนายทุนชาติและกลุ่มอื่น ๆ ก็ดีไม่มีอำนาจ

ในการต่อรองกับรัฐ รัฐเกาหลีมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมหรือโอบอุ้มนายทุนชาติให้มีความแข็งแกร่งที่พอเพียงต่อการรับบทในการพัฒนาอุตสาหกรรมของชาติ นายทุนชาติจึงต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากรัฐตลอดเวลา ในประเด็นหลังนี้เราจะต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่า นายทุนอุตสาหกรรมเกาหลีนั้นเพิ่งจะเกิดขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองได้สิ้นสุดลงนี้เอง โดยเฉพาะในทศวรรษ 1950's ซึ่งเป็นช่วงเวลาของการเกิดกลุ่มนายทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ถูกรัฐผลักดันให้เข้าไปรับช่วงในการพัฒนากิจการและทรัพย์สินทั้งหลายที่เคยเป็นของญี่ปุ่นมาก่อนเมื่อสมัยที่เกาหลีได้เป็นอาณานิคมกลุ่มเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในรูปแบบต่างๆ และต้องพึ่งพิงฝ่ายหลังตลอดเวลา จึงมีอาจจะแข็งข้อหรือพยายามครอบงำรัฐได้นโยบายการ “สร้างกลุ่มนายทุน” ขึ้นมาจากสัญญาภาคโดยมอบหน้าที่ให้คนเหล่านี้เริ่มต้นจากกิจการที่ยึดมาได้จากญี่ปุ่นนั้น มีความสำคัญต่อฐานะอันเข้มแข็งของรัฐเท่า ๆ กับนโยบายการปฏิรูปที่ดินเมื่อปลายทศวรรษ 1940 และต้นทศวรรษ 1950 ที่ได้แบ่งที่ดินออกเป็นแปลงเล็ก ๆ เพราะเป็นการทำลายฐานอำนาจของเจ้าที่ดินในเวลาเดียวกัน การกำหนดขนาดของแปลงที่ดินไม่ให้มีขนาดเกิน 3 เฮกตาร์ได้ส่งผลให้เกิดการชะลอในระดับหนึ่งของการขยายตัวของจำนวนประชากร และได้ผลักดันให้แรง

งานจากชนบทต้องแปรภูมิลำเนาไปอยู่ในเมือง เพื่อหางานทำในโรงงานอุตสาหกรรม

รัฐเกาหลีใต้จึงมีลักษณะที่เปี่ยมไปด้วยอำนาจเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มพลังต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากสภาพทางประวัติศาสตร์และนโยบายบางอย่าง (การเคยเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นมาก่อน นโยบายการปฏิรูปที่ดิน การส่งเสริมกลุ่มนายทุน) นอกจากนี้แล้วรัฐยังมีความเข้มแข็ง เพราะได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากสหรัฐ ฯ เพราะเหตุผลทางยุทธศาสตร์ การที่เกาหลีใต้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในตลาดโลกนั้นน่าจะเพราะประเด็นทางการเมือง (ความมั่นคง) มากกว่าทางเศรษฐกิจ เกาหลีใต้มีความสัมพันธ์อย่างดีกับญี่ปุ่นและได้รับสิทธิพิเศษในรูปแบบต่าง ๆ จากสหรัฐ ฯ ก็เพราะว่าทั้งสองเห็นพ้องต้องกันว่า เสถียรภาพของเกาหลีใต้อย่อมมีความสำคัญต่อความมั่นคงทางการเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้นการที่เกาหลีใต้สามารถพัฒนาตัวเองอย่างรวดเร็วจนได้รับการยกย่องโดยทั่วหน้า ไม่ว่าจะโดยความช่วยเหลือจากใครก็ตาม หรือเพราะจังหวะการก้าวสู่ตลาดโลกที่ช่วงเหมาะสม ฯลฯ ย่อมเป็นตัวประกันที่ดีที่สุดสำหรับเสถียรภาพของกลุ่มประเทศในละแวกนี้

ในช่วงนี้เราพอสรุปได้อย่างคร่าว ๆ ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกซึ่งเป็น

กระบวนการก้าวสู่ความเป็นนิคส์ของเกาหลีใต้นั้นประสบความสำเร็จได้ก็เพราะ

ก) การเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมโลกในช่วงที่เกาหลีใต้เริ่มการพัฒนาการส่งออกประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น สหรัฐ ฯ และยุโรปล้วนมีอำนาจซื้อที่สูงพอที่จะส่งเข้าสินค้าจากเกาหลีใต้

ข) ฐานะพิเศษของเกาหลีใต้เนื่องจากการมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์จนทำให้ได้รับความช่วยเหลือในหลายรูปแบบจากทั้งสหรัฐ ฯ และญี่ปุ่น (ซึ่งเคยปกครองเกาหลีมาก่อนพร้อมทั้งได้ปูพื้นฐานเพื่อการอุตสาหกรรมไว้มาก) ซึ่งตอนนี้ญี่ปุ่นก็ต้องการที่จะเข้าไปลงทุนโดยตรงให้มากขึ้นในเกาหลีใต้

ค) บทบาทของรัฐที่ได้ใช้นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ควบคุมประเทศให้สามารถก้าวขึ้นเทียมบ่าเทียมไหล่ประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายได้ภายในระยะเวลาเพียงไม่กี่สิบปี

ปัญหาของเกาหลีใต้และความเป็นไปได้ที่ประเทศอื่น ๆ จะเลียนแบบการพัฒนา: ข้อสังเกตบางประการและบทส่งท้าย

ในที่นี้ผู้เขียนจะขอพูดสั้น ๆ เท่านั้นเกี่ยวกับปัญหาของเกาหลีใต้ที่เกิดจากพัฒนาการทางอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกซึ่งมีผลกระทบต่อ

กลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศและผลักดันให้เกิดปฏิกิริยาจากต่างประเทศ

เป็นที่ทราบกันดีว่าเกาหลีใต้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตรา 12% ต่อปี และได้เปรียบดุลการค้ากับสหรัฐถึง 10 พันล้านเหรียญสหรัฐ¹⁴ สินค้าหลายชนิดจากเกาหลีที่เข้าไปตีตลาดในสหรัฐ¹⁵ นั้นเคยถูกประณามว่าเป็นการทุ่มตลาดหรือการขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าต้นทุน หลายคนในสหรัฐ¹⁶ กำลังมองว่าเกาหลีใต้จะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่น่ากลัวหรือกำลังจะเป็น “ญี่ปุ่นสอง” ซึ่งการพูดดังกล่าวจะเป็นการประเมินเกาหลีใต้ที่สูงเกินไปและค่อนข้างจะเกินความจริงอีกด้วยเพราะว่า

1) เกาหลีใต้ยังขาดความสามารถในการบริหารโดยเฉพาะทางด้านผู้จัดการระดับกลางซึ่งในปัจจุบันรัฐกำลังหาวิธีแก้ปัญหาอันนี้

2) เกาหลีใต้ยังคงมีปัญหาทางด้านเทคโนโลยี ยิ่งเมื่อเกิดความจำเป็นที่จะต้องยกระดับแล้วเกาหลีใต้จะไปเอาเทคโนโลยีจากไหนหรือจะยังคงอาศัยเทคโนโลยีจากญี่ปุ่นอีกเช่นเคย¹⁵ หรือเกาหลีใต้จะใช้นโยบายการลงทุนร่วมกับบรรษัทลงทุนข้ามชาติจากสหรัฐ¹⁶ เพื่อได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ แต่ที่แน่นอนก็คือว่าบางประเทศคงหวาดระแวงเช่นกันว่า ในวันข้างหน้าเมื่อหมดสัญญาแล้วเกาหลีใต้จะนำเทคโนโลยีที่ได้จากการลงทุนร่วมกับต่างชาติไปผลิตสินค้าบางอย่างแล้วส่งออกสินค้าเหล่านี้เพื่อเข้าไปตีตลาดในประเทศของตน

3) เกาหลีใต้คงไม่มีความสามารถเท่ากับญี่ปุ่น ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นนั้นสามารถพัฒนาอุตสาหกรรมและยกระดับเทคโนโลยีของตนภายในเวลา 25 ปี โดยมีได้ถูกสหรัฐ¹⁷ เล่นงานใดๆทั้งสิ้น เพราะฝ่ายหลังมิได้คำนึงหรือสนใจเกี่ยวกับการเสียเปรียบทางการค้าที่เกิดขึ้นทีละน้อยๆ กับญี่ปุ่น (ซึ่งกว่าจะรู้ตัวว่าเสียเปรียบ ก็สายไปเสียแล้ว) แต่กรณีของเกาหลีใต้นั้นกำลังถูกเฟื่องเลี้ยงอย่างมากในปัจจุบันและเชื่อว่าจะต้องโดนเล่นงานโดยนโยบายการป้องกันตลาดของสหรัฐ¹⁸ และยุโรป (ในกรณีของโทรทัศน์สี และเทปวิดีโอที่ผลิตจากเกาหลี) อย่างแน่นอน ถ้าหากไม่ยอมรับเงื่อนไขจากประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายที่ต้องการให้เกาหลีใต้เปิดตลาดมากกว่านี้

นอกจากข้อจำกัดทางด้านการบริหาร เทคโนโลยีและการถูกต่างประเทศเตรียมตั้งบ่อนที่จะเล่นงานแล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกของเกาหลีใต้ยังได้สร้างความกดดันในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันต้องรีบแก้ไขโดยด่วน (คงจะหมายถึงการล้างจานของประธานาธิบดีโรแดวุนนั่นเอง) เช่น

1) ความคาดหวังและการเรียกร้องในส่วนแบ่ง (จากการพัฒนาประเทศ) โดยคนงานซึ่งจริง ๆ แล้วคนเหล่านี้ต้องการสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมเท่านั้นเอง หลังจากที่ได้ถูกใช้งานอย่างหนักเพื่อให้การพัฒนาอุตสาหกรรม

เพื่อการส่งออกของประเทศนั้นก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

2) ความต้องการในสิทธิทางการเมืองของ “ชนชั้นกลางที่เกิดใหม่” ซึ่งได้แก่ พวกแท็คโนแคร็ต ผู้จัดการบริษัท และนักบริหารมืออาชีพ ฯลฯ ที่ได้ปรากฏตัวพร้อม ๆ กับการก้าวสู่ความเป็นนิคส์ของเกาหลีใต้ คนเหล่านี้ต้องการให้เกิดการปฏิรูปทางการเมืองในเกาหลีใต้โดยการขจัดซากเดนของผู้นำในอดีต (ชุนดูวาน) และกลุ่มผู้ที่ได้อำนาจรวบรัดหลงมาก่อนแต่ยังคงมีอิทธิพลหรือลอยนวลอยู่ในอำนาจทุกวันนี้ “ชนชั้นกลางที่เกิดใหม่” ต้องการให้เกาหลีใต้พัฒนาระบบการเมืองให้เท่าเทียมกับความเจริญทางเศรษฐกิจ ในเมื่อประเทศสามารถเข้าสู่การเป็นสังคมอุตสาหกรรมแล้วประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบน่าจะเกิดขึ้นได้และจะเป็นการเปิดโอกาสให้พวกคนกลุ่มใหม่นี้มีโอกาสในอำนาจและการแสดงออกทางการเมืองเท่าเทียมกับผู้อื่น

3) ความจำเป็นที่เกาหลีใต้จะต้องมีนโยบายของตัวเองในการสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ เพราะเกาหลีใต้มิได้เป็นประเทศด้อยพัฒนาแล้ว แต่มองด้วยซ้ำไปว่า เป็นภัยต่ออุตสาหกรรมอเมริกัน เกาหลีใต้ไม่ควรที่จะดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯ แต่ควรจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับยังการีเมื่อเร็ว ๆ นี้ การสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนและการ

พยายามลดความตึงเครียดกับเกาหลีเหนือเป็น การดำเนินแนวนโยบายที่ถูกต้องโดยยึดความต้องการของประเทศเป็นหลัก

สำหรับความเป็นไปได้ที่ประเทศอื่น ๆ ในโลกที่สามจะเลียนแบบการพัฒนาแบบเกาหลีได้นั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ การใช้นโยบายเพียงอย่างเดียวดังที่เกาหลีใต้ใช้มาแล้วไม่ว่าจะเป็นการลดค่าของเงิน การให้สินเชื่อและสิทธิพิเศษทางภาษี ฯลฯ คงจะไม่พอแน่ ๆ ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีองค์ประกอบด้านโครงสร้าง (เช่น รัฐที่เข้มแข็ง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ฐานทางอุตสาหกรรม ฯลฯ) และระบบทุนนิยมโลกที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (อัตราดอกเบี้ยเงินกู้และราคาร้านน้ำมันไม่ควรที่จะสูงมาก ต่างชาติไม่ใช้นโยบายป้องกันตลาด ฯลฯ เป็นต้น) นอกจากนี้แล้วยังมี “บทเรียน” หลายอย่างจากเกาหลีใต้ที่น่าจะช่วยให้เราสามารถพิจารณาได้อีกครั้งหนึ่งว่าแนวการพัฒนาแบบนี้ดีที่สุดในหรือสำหรับประเทศอื่น ๆ ในโลกที่สาม :

1) เกาหลีใต้มิได้เป็นตัวอย่างที่ดีของระบบที่มีกลไกทางตลาดเป็นตัวกำหนดความเคลื่อนไหวหรือการแจกแจงปัจจัยต่างๆ ในสังคม เนื่องจากรัฐบาลนั้นได้แทรกแซงในกิจการต่างๆ ก่อนข้างมากทีเดียว

2) การแปรรูปแบบสินค้าออกให้มีเทคโนโลยีที่สูงขึ้นนั้น (ตามโครงการพัฒนาอุตสาหกรรม)

กรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมี) คงไม่สามารถประสบความสำเร็จได้เท่าไรนักเพราะจะต้องใช้เวลานานพร้อมทั้งเผชิญกับปัญหามากมายอีกด้วย

3) ปัญหาที่ได้กล่าวไปข้างต้นนี้เกิดขึ้นเพราะเกาหลีได้มิได้เริ่มต้นโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีเพื่อการทดแทนการนำเข้าเสียก่อนที่จะส่งออกไปยังตลาดภายนอก เกาหลีได้กลับเริ่มต้นโครงการดังกล่าวเพื่อการส่งออกโดยตรง

4) การพัฒนาเพื่อการส่งออกนั้นนอกจากจะก่อให้เกิดความไม่เป็นสัดส่วนระหว่างภาคเศรษฐกิจของประเทศ (ระหว่างภาคเพื่อการส่งออกและภาคเพื่อการอุปโภคบริโภคภายใน)

แล้วยังก่อให้เกิดความกดดันที่นำมาซึ่งความไม่พอใจของผู้ที่อยู่นอกระบบและความต้องการต่าง ๆ นานาของผู้ที่มีส่วนร่วมในระบบ (พวก “ชนชั้นกลางเกิดใหม่”) ที่สำคัญอย่างมากก็คือ การที่พัฒนาการแบบนี้มีอัตราการเสี่ยงที่สูงต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

5) การ “ได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ” ทางด้านแรงงานอย่างเดียวคงไม่สามารถทำให้ประเทศหนึ่ง ๆ สามารถก้าวขึ้นสู่ความเป็นนิคส์ได้ (จำเป็นที่จะต้องมียระบบการจัดการและการบริหารที่ดีเพื่อการเจาะตลาดในต่างประเทศและจะต้องมีเทคโนโลยีที่พร้อม)

6) การมีทรัพยากรที่จำกัดและตลาดภายในประเทศที่มีขนาดเล็กจะทำให้ไม่สามารถยก
ระดับการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าได้และจำเป็นที่จะต้องหันไปพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแทน ซึ่งจะต้องผันแปรไปตามการเปลี่ยนแปลงภายนอก และต้องเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศอื่นๆ อีกด้วย ซึ่งเมื่อบวกกับปัจจัยบางประการภายในประเทศแล้ว (เช่น ค่าแรงงานที่สูงขึ้น) อาจทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องยกระดับเทคโนโลยีหรือหันไปผลิตสินค้าอื่นแทนซึ่งความสำเร็จนั้นมิได้เป็นสิ่งที่แน่นอน

GNP percapita, GPP and Distribution of GDP (1985)

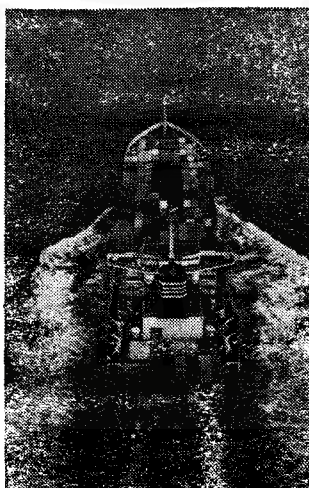
Country	GNP/Capita (us \$)	GDP (billion) (us \$)	Distribution of GDP (%)			
			Ag	Ind	Mnf	Ser
Thailand	800	38.24	17	30	20	53
Asian NICs.						
Korea	2,150	86.18	14	41	28	45
Taiwan	3,060	59.15	6	50	41	44
Hong Kong	6,230	30.73	1	31	24	68
Singapore	7,420	17.47	1	37	24	62
Latin American NICs.						
Brazil	1,640	188.25	13	33	—	54
Mexico	2,080	177.36	11	35	—	54
Argentina	2,130	65.92	—	—	—	—

Source : World Development Report 1987., World Bank.

Structure of Manufacturing Exports, 1984.

Country	Manuf.	Food. BEV.		Textiles	Chemical	Metal Manuf.	Other Manuf.
		Tabaco					
Thailand	61.2	28.7		13.1	2.4	7.9	9.1
Asian NICs.							
Korea	96.1	1.1		30.3	8.6	43.0	13.2
Taiwan	—	—		—	—	—	—
Hong Kong	99.4	1.1		42.2	3.4	36.1	16.6
Singapore	89.7	5.1		4.0	30.6	36.4	13.6
Latin American NICs.							
Brazil	72.5	25.5		7.7	12.1	13.3	13.7
Mexico	11.6	0.6		0.6	4.0	4.0	2.3
Argentina	50.6	27.4		5.5	9.4	4.1	4.2

Source : International Trade Statistics Yearbook 1984.

Structure of Manufacturing (1984)

Country	Food Ag	Textile \$ Clothing	Machiner	Chemical	Other
Thailand	23	25	12	8	32
Asian NICs.					
Korea	9	17	29	11	35
Taiwan	—	—	—	—	—
Hong Kong	—	—	—	—	—
Singapore	3	4	52	6	35
Latin American NICs.					
Brazil	19	10	18	11	41
Mexico	28	12	13	13	34
Argentina	24	9	15	12	40

Source : World development report., World Bank.

* Data form NESDB, Thailand.

เชิงอรรถ

1. แนวพหุของทั้งแฟรงค์และคีโอส ชันโตสจะมองว่าพัฒนาการในโลกที่สามล้วนถูกกำหนดโดยภายนอก (กลุ่มประเทศศูนย์) ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในทฤษฎีของทั้งสองรัฐและนายทุนชาติของโลกที่สามปราศจากความหมายเพราะมีอาจจะสกัดกั้นอิทธิพลของต่างประเทศได้ (โดยเฉพาะบรรษัทลงทุนข้ามชาติ) สำหรับการวิจารณ์แนวพหุต่าง ๆ นั้นโปรดดู พิณสุทรวรภัฏ, พัฒนาการที่ควบคู่กับการพึ่งพิง : พิจารณาแนวความคิดของคาร์โดโซ่ (เอกสารศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์, 2531) และการวิจารณ์ทฤษฎีว่าด้วยความด้อยพัฒนา (เอกสารศูนย์วิจัย คณะรัฐศาสตร์, ฉบับที่ 9, 2527)

2. ดู A.O. Krueger, *Foreign Trade Regimes : Liberalization Attempts and Consequences* (New York : Ballinger : 1978), B. Balassa, et al, *Development Strategies in Semi-Industrial Economics* (Baltimore : John Hopkins University Press, 1982)

3. สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับการลงทุนร่วมกันระหว่างรัฐ บรรษัทลงทุนข้ามชาติ และนายทุนชาติ เพื่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมโดยที่บรรษัทหวังว่าจะเกิดการโอนเทคโนโลยีและการบริหารแบบใหม่นั้น โปรดดู P. Evans, *Dependent development : The Alliance of Multinational, State and Local Capital in Brazil* (Princeton : Princeton U. Press, 1979)

4. A.O. Krueger, อ้างแล้ว ; B. Balassa, อ้างแล้ว

5. A. Foster-Carter, "Korea and Dependency Theory", *Monthly Review* (October, 1985), 27-34

6. I. Wallerstein, *The Capitalist World-Economy* (1979)

7. P. Evans, อ้างแล้ว

8. 1) รัฐมีหน้าที่ในการออกกฎเกณฑ์มาตรการและกฎหมายต่าง ๆ ที่ควบคุมความเคลื่อนไหวของปัจจัยการผลิตทั้งหลาย เช่น ที่ดิน ทุน เทคโนโลยีและแรงงาน 2) รัฐมีหน้าที่จัดการอำนวยความสะดวกโดยการสร้างโครงสร้างเพื่อการพัฒนา การสื่อสาร ฯลฯ 3) รัฐมีหน้าที่พัฒนาทรัพยากรมนุษย์และฐานทางพลังงาน 4) รัฐต้องส่งเสริมการวิจัย ค้นคว้าเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการผลิต 5) รัฐจะต้องดำเนินนโยบายเพื่อความมั่นคงของชาติและความมั่งคั่งของประชาชน ซึ่งภารกิจทั้งหมดนี้จะมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการรวบรวมทุนตามแบบฉบับของระบบทุนนิยม สำหรับรัฐในกลุ่มประเทศโลกที่สามนั้นจะสามารถดำเนินการต่าง ๆ ด้านโครงสร้างได้ถ้าหากมี "ความอิสระจากชนชั้น" ซึ่งจะทำให้รัฐ 1) สามารถปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างบางอย่างได้ เช่น การใช้นโยบายปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง 2) สามารถกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำของกลุ่มแรงงานได้ตลอดจนการชักจูงให้ต่างชาติเข้ามาลงทุน และการช่วยเหลือภาคเอกชนในรูปแบบต่าง ๆ และ 3) สามารถเพิ่มอัตราดอกเบี้ยได้อย่างรวดเร็ว จัดหางบเพื่อการลงทุน ฯลฯ ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อกระบวนการรวบรวมทุนของประเทศ

9. *Economic Development of Korea : Sui Generis or Generic* (A.I.D. Evaluation Special Study, no. 6, 1982)

10. B. Cummings, in F. Deyo (ed.) *The Political Economy of New Asian Industrialization* (Ithaca : Cornell University Press, 1987)

11. M. Hart-Landsberg, "South Korea : The Fraudulent Miracle," *Monthly Review* (Dec. 1987), 27-40
12. P. Yung Chul, *South Korea's Experience with Industrial Adjustment in the 1970's* (Asian Employment Programme Working Papers, Aug. 1983)
13. สำหรับกรณีของนักสัณฐานอเมริกาและการปกครองแบบอำนาจนิยมนั้น โปรดดู G.O.'Donnell, *Modernization and Bureaucratic - Authoritarianism* (Berkeley : U. of California Press, 1973), "Reflections on the Patterns of Change in the Bureaucratic-Authoritarian State", *Latin American Research Review* (XIII, no. 1, 1978) และบทความของ J. Serra, "Three Mistaken Theses Regarding the Connection Between Industrialization and Authoritarian Regimes", ใน D. Collier, *The New Authoritarianism in Latin America* (Princeton : Princeton University Press, 1979), 99-164 ซึ่งไม่เห็นด้วย
14. H.B. Im, "The Rise of Bureaucratic Authoritarianism in South Korea", *World Politics* (no. 2, 1987), 231-257
15. Y.W. Rhee, B. Ross-Larson, G. Pursell, *Korea's Competitive Edge* (J. Hopkins Press, 1984), 43-44
16. AMPO, "A New Phase in Korean-American Relations : U.S. Steel's Pohang Strategy". ในบทความนี้มีการกล่าวถึงการร่วมมือระหว่างบริษัทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้
 CHRYSLER และ SAMSUNG (อะไหล่รถยนต์)
 FORD และ KIA (รถเพื่อการส่งออก)
 AT and T และ LUCKY GOLDSTAR (สวิตช์โทรทัศน์และ SEMICONDUCTORS)
 HEWLETT-PACKARD และ SAMSUNG (SEMICONDUCTORS)

* * *

โครงการพัฒนาศึกษา
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

จดหมายข่าว (Newsletter) วิเคราะห์สถานการณ์ไทย-ญี่ปุ่น

ปีที่ 1 ฉบับที่ 24 (1 - 15 พฤศจิกายน 2532)

เจ้าของ

โครงการพัฒนาศึกษา
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

คณะที่ปรึกษา

ผศ.ดร. พิเชฐ จรรย์สุกกรินทร์
รศ.ดร. จตุพร ชินวรรณ
ผศ. วรวิมล สุภจรรยา
รศ. วันรักษ์ บังบณินาคิน
ประธานโครงการ
ผศ.ดร. นริศ ชัยบุตร

กองบรรณาธิการ

อาจารย์ หงษ์ฟ้า
อาจารย์ สุวิมล
อาจารย์ สุพจน์
อาจารย์ ไร่
ผศ.ดร. วัชรวิภา
ผศ. สุดา
ผศ.ดร. วิไลวรรณ
อาจารย์ สุกานดา

ฝ่ายจัดการ

จิระพันธ์
วันนง

แสงชนาพดุมภ์ บรรณาธิการ

ภรณ์วลัย
ขวัญวรรณ
จามรมา
โคสงวน
วิชรวิภา
วรรณนิธิกุล
เพ็ญช้อยอน

เหมือนแท้
รัตพันธุ์

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ติดต่อสมัครสมาชิกได้ที่
นางสาวจิระพันธ์ เหมือนแท้
สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ท่าพระจันทร์
พระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร. 2229644 หรือ 2216111 ต่อ
3420, 3421

อัตราค่าสมาชิก

ประเภทโรงเรียนมัธยม 100 บาท/ปี
ประเภทบุคคลทั่วไป 500 บาท/ปี
ประเภทนิติบุคคล 1,000 บาท/ปี

ใบสมัครเป็นสมาชิกจดหมายข่าว

ชื่อ.....สกุล.....อาสุ.....ปี อาชีพ.....
ที่อยู่.....ครอบครัว/ชอย.....ถนน.....
รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์.....
ข้าพเจ้าต้องการสมัครเป็นสมาชิก จดหมายข่าว ตั้งแต่ฉบับของเดือน.....ถึง.....
พร้อมกันนี้ได้ส่ง ☐ หมายดี ☐ เช็กไปรษณีย์ ☐ ตัวแลกเงิน จำนวน.....บาท ส่งจ่ายได้ที่
คุณจิระพันธ์ เหมือนแท้ สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ป.ท. หน้าพระลาน 10200 ขอให้ส่งจดหมายข่าวให้ข้าพเจ้าถึงที่อยู่
ข้างบนนี้